

Občiansky
zákonník
Veľký komentár

JUDr. Imrich Fekete, CSc.

**OBČIANSKY
ZÁKONNÍK**

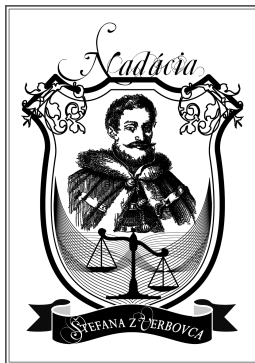
Veľký komentár

1. zväzok

Všeobecná časť

(§ 1 až § 122)

Recenzenti: prof. JUDr. Ján Cirák, CSc.
prof. JUDr. Ján Mazák, PhD.
JUDr. Peter Muriň, CSc.
Dr. h. c. doc. JUDr. Alena Pauličková, PhD.

Vydané s podporou Nadácie Štefana z Verbovca.

© autor: JUDr. Imrich Fekete, CSc.

Bratislava, október 2014

www.eurokodex.sk

ISBN 978-80-8155-039-3

ISBN 978-80-8155-038-6 (súbor)

Vzor citácie: Fekete, I.: Občiansky zákonník 1. zväzok (Všeobecná časť). Veľký komentár, 2. aktualizované a rozšírené vydanie. Bratislava: Eurokódex 2014.

Non in legendo,
sed in intelligendo leges consistunt.

Zákon nestačí čítať,
ale treba porozumieť jeho obsahu.

Predhovor k 2. vydaniu

Od prvého vydania Veľkého komentára Občianskeho zákonníka uplynuli tri roky. Medzitým sa kniha celkom vypredala. To svedčí o veľkom záujme a dopyte po komentári tohto druhu a, samozrejme, pre autora to znamená povzbudenie do ďalšej práce.

Za uplynuté tri roky som dostal viacero podnetov o tom, čo v komentári nie je a ako by sa mal komentár doplniť, resp. ešte viac vylepšiť. Tieto návrhy som v prevažnej miere akceptoval a sám som prišiel s viacerými novinkami. Text výkladu jednotlivých ustanovení som predovšetkým sprehľadnil nadpismi jednotlivých častí výkladu, komentár som doplnil ďalšími príkladmi a najmä som aktualizoval a doplnil judikatúru s tým, že podľa osvedčeného scenára som súdne rozhodnutia priamo zapracoval do textu vysvetliviek. Text komentára som na mnohých miestach prepracoval, ale i doplnil; text mi medzitým narástol zhruba o tridsať percent.

Na rozdiel od predchádzajúceho vydania začínam výklad jednotlivých ustanovení poukazom na vývoj jednotlivých právnych inštitútov od rímskeho práva až po súčasnú právnu úpravu (s osobitným zreteľom na slovenskú právnu úpravu pred r. 1950). Dnešný právnik by mal vedieť, ako a kedy vznikli jednotlivé právne inštitúty, aký mali vývoj v jednotlivých obdobiach vývoja ľudskej civilizácie a akým smerom sa vyvíja súčasný právnický svet; globalizácia ovplyvňuje nielen tvorbu práva, ale predovšetkým právne myslenie v zmysle hesla: *lex multiplex - ius unum*. Sme predsa súčasťou jedného veľkého celku, ktorý sa nazýva Európska únia, a to, čo nás spája s inými európskymi národmi, je spoločné historické dedičstvo, ktorého základy založilo rímske právo. Ak dnes kontinentálny právnik rozpráva o právnych inštitútoch súkromného práva, napr. o osobách, zmluve, premlčaní, vydržaní alebo vlastníckom práve, rozpráva o tom, čoho základy vytvorili rímski právnici, dotvárali glosátori a právni učenci od stredoveku až po súčasnosť.

V komentári sa pokúšam podať panoramatický prehľad právnych úprav, v ktorých sa odzrkadľujú základné inštitúty súkromného práva. Do spektra právnej komparácie som okrem najviac citovaných kódexov (francúzsky Code civil, rakúsky ABGB či nemecký BGB) zahrnul aj najnovšie občianske zákonníky v Česku, Maďarsku a v Rumunsku. Do textu som premietol nielen aktuálne súkromné právo EÚ, najdôležitejšie právne dokumenty na unifikáciu európskeho súkromného práva (PECL, DCFR, PETL, PEICL), ale aj platné súkromnoprávne medzinárodné dohovory (napr. Viedenský dohovor OSN o zmluve o medzinárodnej kúpe tovaru alebo Zásady medzinárodných obchodných zmlúv).

Vzhľadom na podstatný nárast objemu rukopisu som text Veľkého komentára rozdelil, na rozdiel od predchádzajúceho vydania, na štyri rozsahom rovnaké časti. Prvý zväzok, ktorý držíte v rukách, sa venuje výkladu všeobecnej časti Občianskeho zákonníka (§ 1 až § 122). Svojím spôsobom ide o materiú, ktorú možno označiť ako všeobecné súkromné právo, ktoré podporne platí aj na iné právne odvetvia súkromného práva (obchodné právo, rodinné právo, právo duševného vlastníctva, zmenkové a šekové právo atď.). Druhý zväzok komentára sa venuje vecným právam a zodpovednosti za škodu a za bezdôvodné obohatenie (§ 123 až § 459 Občianskeho zákonníka). Tretí zväzok obsahuje výklad k dedičskému právu a všeobecnej časti záväzkového práva (§ 460 až § 487 Občianskeho zákonníka). Posledný, štvrtý zväzok obsahuje výklad k jednotlivým občianskoprávnym zmluvám a záverečným ustanoveniam Občianskeho zákonníka (§ 488 až § 880).

Ako autor pevne verím, že si komentár opäť nájde cestu k širokej právnickej verejnosti. Práve pre jeho nadčasovosť a prezentáciu základných doktrínálnych názorov, s ktorými sa možno stretnúť nielen v našom, ale najmä v európskom právnom kontexte, vyjadrujem presvedčenie, že nový komentár bude po dlhú dobu zdobiť knižnicu každého slovenského právnik.

Na záver prichodí autorovi opäť sa poďakovať každému, kto mu pomáhal pri spracovaní komentára. Osobitnú vďaku vyslovujem mojej dcére Martine za odbornú pomoc pri spracovaní zoznamu použitých literárnych prameňov, Lucii Bakovej a Janke Pajbachovej, ktoré mi pomohli pri grafickom spracovaní obrázkov nachádzajúcich sa v texte, a Hane Hlavatovičovej za pomoc pri spracovaní judikatúry a celkovej revízii textu.

Bratislava, jún 2014

Imrich Fekete

Predhovor k 1. vydaniu

Občiansky zákonník predstavuje základný právny predpis súkromného práva, ktorý je spoločný pre občianske, obchodné, pracovné i rodinné právo. V ňom je v základných rysoch upravené všetko, čo sa týka účastníkov právnych vzťahov, vlastníctva, spôsobu jeho nadobudnutia a ochrany, ďalších vecných práv, právnych úkonov a predpokladov ich platnosti, zmlúv a ďalších majetkových vzťahov, bez ohľadu na to, či ide o fyzické osoby (občanov), právnické osoby (organizácie, orgány, inštitúcie) alebo štát. Občiansky zákonník upravuje okrem toho tiež typické občianskoprávne vzťahy, akými sú napr. dedenie, zodpovednosť za škodu, bezdôvodné obohatenie a pod.

Pri písaní komentára autor vychádzal zo svojich viac ako tridsaťročných poznatkov, ktoré nadobudol ako právny teoretik, tvorca zákonov, výkonný právnik i manažér pri práci s Občianskym zákonníkom a súvisiacimi právnymi predpismi. V komentári sa snažil všetky tieto poznatky zhmotniť do takej podoby, aby mal k nim prístup nielen erudovaný právnik, ale i publikum bez právnického vzdelania.

Komentár sa opiera a nadväzuje na komentované vydanie Občianskeho zákonníka, ktoré autor publikoval prostredníctvom elektronického portálu epi.sk ako „Zlatý komentár“. Na tomto portáli sa komentár bude i ďalej aktualizovať, pričom sa bude prihliadať nielen na legislatívne zmeny a novú judikatúru, ale najmä na pripomienky a podnety čitateľov jeho tlačenej verzie.

Komentár je z hľadiska systematiky spracovaný tak, že obsahuje odkaz na súvisiace ustanovenia Občianskeho zákonníka a iné súvisiace právne predpisy, čo má čitateľovi umožniť interaktívnu prácu naraz s celým textom. To je podporené nielen odkazmi na súvisiace ustanovenia zákona priamo v komentári, ale i podrobným vecným registrom.

Pri každom komentovanom ustanovení je uvedený výber z právnickej literatúry, z ktorej sme vychádzali pri spracovaní komentára (v týchto prameňoch môže čitateľ nájsť ďalšie podrobnejšie informácie). Spracovali sme nielen slovenskú, ale aj českú súkromnoprávnu literatúru, a to i staršieho dáta.

Vysvetlivky ku každému ustanoveniu sú spracované do samostatných blokov, ktoré sú číselne označené. Jednotlivé bloky sa týkajú buď vysvetľovaného ustanovenia, alebo inštitútu, ktorý je obsiahnutý v komentovanom ustanovení.

Na rozdiel od podobných komentárov sme sa zamerali na dôkladnejší rozbor jednotlivých ustanovení občianskeho kódexu, a to predovšetkým na vymedzenie základných pojmov používaných zákonom a vzájomnú previazanosť inštitútov súkromného práva. Využili sme pritom všetky základné metódy výkladu zákona.

Veľký priestor venujeme jednotlivým zásadám charakterizujúcim nielen súkromné právo ako celok, ale aj zásadám ovládajúcim základné inštitúty súkromného práva (záväzkové právo, vecné práva a dedičské právo). Miestami sa kriticky vyjadrujeme k existujúcej právnej úprave, ak je v rozpore s týmito zásadami.

V komentári sme sa snažili o komplexný prístup k spracovaniu výkladu každého ustanovenia Občianskeho zákonníka. Ten sa prejavuje v účelnom spojení doktrínálnych názorov a názorov právnej praxe na riešenie sporných otázok, ktoré sa vyskytujú pri výklade Občianskeho zákonníka. Prvoradú pozornosť sme však venovali aktuálnym otázkam právnej praxe tak, aby sme na malom priestore poskytli maximum informácií, ktoré potrebuje praktický právnik, ale i bežný čitateľ.

Praktické hľadisko sa v komentári prejavuje v tom, že komentár je ilustrovaný veľkým množstvom príkladov, ktoré autor spracoval na základe vlastných skúseností a ktoré majú priblížiť výklad i laickej verejnosti. Do textu komentára je zapracovaných niekoľko desiatok grafických

obrázkov, ktoré znázorňujú rôzne právne situácie, ktoré vznikajú pri aplikácii Občianskeho zákonníka v praxi. Tam, kde je to vhodné, sme nahradili príklady citáciou odôvodnenia zásadných súdnych rozhodnutí.

Komplexnosť spracovania komentára sa prejavuje tiež v rozsahu spracovania judikatúry súdov. Komentár vyčerpávajúcim spôsobom mapuje zásadné názory rozhodovacej praxe k výkladu jednotlivých ustanovení Občianskeho zákonníka. Za tým účelom sme do komentára zapracovali (a čiastočne i aktualizovali) všetku dostupnú judikatúru všeobecných súdov SR a ČR (predchádzajúceho Najvyššieho súdu ČSR) od r. 1950 a na mnohých miestach i medzivojnovú judikatúru. Taktiež sme do výkladu zapracovali judikatúru Ústavného súdu SR i ČR, ak má vzťah k súkromnému právu. Napokon sme do výkladu zahrnuli zásadné rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva (Štrasburg) a Súdneho dvora Európskych spoločností (Luxemburg). Uvedené judikáty sme do textu zapracovali tvorivým spôsobom, nie ich mechanickým zaradením na koniec výkladu konkrétneho ustanovenia.

Pri výklade každého ustanovenia skúmame prepojenie medzi Občianskym a Obchodným zákonníkom a nadväzujúcimi právnymi úpravami a upozorňujeme na rozdiely v oboch kódexoch. Čitateľovi to umožní hlbšie preniknutie do podstaty problémov právnej úpravy obchodných záväzkových vzťahov a pochopiť nadväznosti a súvislosti medzi občianskym a obchodným právom. Pomerne často odkazujeme aj na zahraničnú úpravu, ktorá nám môže byť inšpiráciou pri zdokonaľovaní našej právnej úpravy.

V práci sme sa snažili aj o trochu netradičnejší prístup k spracovaniu matérie, aby sme zabezpečili nadčasové používanie tohto komentára. Poukazujeme nielen na vymedzenie konkrétneho inštitútu v Občianskom zákonníku, ale i vo všeobecnom súkromnom práve, ktorého korene siahajú do rímskeho práva. Čitateľovi sme chceli tým umožniť pochopenie podstaty a významu daného inštitútu, ale aj poskytnúť návod na výklad príslušných ustanovení zákona, ktoré sú často veľmi rámcové a pripúšťajú široký priestor pre rôzne interpretácie.

Pri jednotlivých právnych inštitútoch uvádzame tiež ich latinské právne ekvivalenty (príp. aj latinské právne maximá). Chceme tým splatiť dlh, ktorý u nás vznikol za posledných 60 rokov, keď latinská právnická terminológia takmer vymizla z nášho právnického slovníka. Sme toho názoru, že poznanie latinského právnického názvoslovia, najmä ak ide o základné inštitúty súkromného práva, patrí k výbave každého vzdelaného európskeho právnik.

Komentár odporúčame najmä sudcom, advokátom, podnikovým právnikom, študentom práva a pod. Vzhľadom na to, že komentár je písaný zrozumiteľným a prehľadným spôsobom, je tiež určený širokej laickej verejnosti.

Na záver prichodí autorovi poďakovať sa každému, kto mu pomáhal pri spracovaní komentára. Okrem recenzentov, ktorí mi cennými radami pomohli skvalitniť samotný text komentára, vyslovujem osobitnú vďaku mojej dcére Martine za odbornú pomoc pri spracovaní výkladu niektorých ustanovení, Lucii Bakovej, ktorá mi pomohla pri grafickom spracovaní obrázkov nachádzajúcich sa v texte, a Hane Hlavatovičovej za odbornú pomoc pri spracovaní judikatúry a celkovej revízií textu.

o autorovi...

JUDr. Imrich Fekete, CSc. (1955) absolvoval Právnickú fakultu UK v Bratislave v roku 1978. V rokoch 1979 až 1983 pracoval ako vedecký asistent v Právnickom ústave Ministerstva spravodlivosti SR, kde pôsobil najmä v oblasti občianskeho práva. V roku 1981 vykonal sudcovskú skúšku. V rokoch 1983 až 1993 pracoval v rôznych funkciách na Ministerstve spravodlivosti SR v oblasti legislatívy, medzinárodných vzťahov a súdnej správy. Ako riaditeľ legislatívneho a medzinárodného odboru a člen celoštátnej legislatívnej komisie sa v rokoch 1990 a 1991 podieľal na príprave základných kódexov súkromného práva - Občianskeho zákonníka a Obchodného zákonníka. V roku 1998 obhájil kandidátsku dizertačnú prácu na Právnickej fakulte KU v Prahe. V rokoch 1993 až 2002 pôsobil v Slovenskej poisťovni, a. s., naposledy vo funkcii viceprezidenta pre poistenie. V súčasnosti je výkonným riaditeľom Slovenskej kancelárie poisťovateľov. Je tiež odborným asistentom na Právnickej fakulte UK v Bratislave a členom Slovenskej advokátskej komory. Pôsobil ako externý poradca Ústavného súdu SR. V roku 2004 ho vláda SR navrhla za sudcu Európskeho súdu pre ľudské práva. Už viac ako 20 rokov publikuje v domácej a zahraničnej odbornej tlači. Je autorom viac ako 30 publikácií a niekoľkých stoviek odborných článkov z oblasti občianskeho, obchodného, poistného a daňového práva. V r. 2008 mu minister spravodlivosti odovzdal prestížnu literárnu Cenu Karola Planka za rok 2007 za súbor odborných príspevkov uverejnených v časopise *Justičná revue*. Bližšie informácie o autorovi a jeho publikačnej činnosti možno nájsť na internetovej stránke <http://http://www.feketei.sk>.

PREHLAD POUŽITÝCH SKRATIEK

I. Všeobecné skratky

an.	a nasledujúce
EHP	Európsky hospodársky priestor
ES	Európske spoločenstvá
fr.	francúzsky
EÚ	Európska únia
lat.	latinsky
Listina	Listina základných práv a slobôd
Na	nález
nem.	nemecky
Ro	rozsudok
St	stanovisko
Uz	uznesenie

II. Skratky inštitúcií

C. cas.	Najvyšší súd vo Francúzsku (Court de cassation)
BGE	Najvyšší spolkový súd vo Švajčiarsku (Schweizerisches Bundesgericht)
BGH	Nemecký najvyšší súd (Bundesgerichtshof)
ECB	Európska centrálna banka
EP	Európsky parlament
ESD	Súdny dvor Európskych spoločenstiev
ESLP	Európsky súd pre ľudské práva
KS	krajský súd
MS	mestský súd
NBS	Národná banka Slovenska
NS	Najvyšší súd SR (ČR)
NSS	Najvyšší správny súd (ČR)
OHG	Najvyšší súd Rakúskej republiky (Oberste Gerichtshof)
OS	okresný súd
SKP	Slovenská kancelária poisťovateľov
ÚS	Ústavný súd SR (ČR)
VS	Vrchný súd (ČR)

III. Skratky zbierok judikatúry

ARS	Ars notaria (vychádza v SR – sporadicky uverejňuje judikatúru súdov SR)
B	Bulletin Najvyššieho súdu ČR (v dobe do 31. 12. 1992) a Vrchného súdu v Prahe (od 1. 1. 1993)
ECR	European Court Reports
Kúria	Uhorská kráľovská kúria (najvyšší súd v Uhorsku do r. 1918)
R	Zbierka súdnych rozhodnutí a stanovísk (vychádza od r. 1949)
Rc	Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek (len civilné rozhodnutia) (vychádza v ČR od 1992)

SbUS	Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR (vychádza vo zväzkoch, pričom judikatúra ÚS ČR je priebežne číslovaná)
Vážný	Vážný, F. (edit.): Rozhodnutí nejvyššího soudu Československé republiky ve věcech občanských (vychádzal od r. 1919)
V	Výber rozhodnutí a stanovísk NS SR (vychádzal do 31. 12. 1992)
ZI	Sborník směrnic, usnesení, rozborů a zhodnocení soudní praxe NS 1965 – 1967, zv. I, Vydal NS ČSSR nákladem SEVT, Praha 1974
Z III	Sborník stanovisek, závěrů, rozborů a zhodnocení soudní praxe, zpráv o rozhodování soudů a soudních rozhodnutí NS 1964 – 1964, zv. III, Vydal NS ČSSR nákladem SEVT, Praha 1980
Z IV	Sborník stanovisek, zpráv o rozhodování soudů a soudních rozhodnutí NS ČSSR, ČR a SR 1970 – 1983, zv. IV, Vydal NS ČSSR nákladem SEVT, Praha 1974
ZbUS	Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu SR (vychádza po rokoch; judikatúra je priebežne číslovaná)
ZSP	Zo súdnej praxe

IV. Skratky cudzích a predtým platných predpisov a zdrojov

ABGB	Rakúsky Všeobecný občiansky zákonník (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch) (1811)
ADHGB	Celonemecký obchodný zákonník (Allgemeine Deutsche Handelsgesetzbuch) (1861)
ARL	Pruský všeobecný zemský zákonník (Allgemeine Landrecht für die Preußischen Staaten) (1794)
BGB	Nemecký občiansky zákonník (Bürgerliches Gesetzbuch) (1900)
BW	Holandský občiansky zákonník (Burgerlijk Wetboek) (1992)
CC	Francúzsky občiansky zákonník (Code civil) (1804)
CCi	Taliansky občiansky zákonník (Codice civile) (1942)
CISG	United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (Viedenský dohovor OSN o zmluve o medzinárodnej kúpe tovaru) (1980)
CoC	Španielsky občiansky zákonník (Código civil) (1889)
COZ	Občiansky zákonník Českej republiky (2012)
D.	Digesta
DCFR	Draft Common Frame of Reference (Návrh spoločného referenčného rámca) (2009)
DSP	Dočasné súdne pravidlá judexkuriálnej konferencie z roku 1861
GK	Občiansky zákonník Ruskej federácie (Гражданский кодекс РФ) (1996)
GOZ	Občiansky zákonník Gréckej republiky (1940/1946)
HGB	Nemecký obchodný zákonník (Handelsgesetzbuch) (1897)
KC	Občiansky zákonník Poľskej republiky (Kodeks Cywilny) (1964)
NOZ	Návrh československého občianskeho zákonníka z r. 1937
OR	Švajčiarsky zákon o obligáciách (Schweizerisches Obligationenrecht) (1911)
PECL	Principles of European Contract Law (Princípy európskeho zmluvného práva) (1999)
PEICL	Principles of European Insurance Contract Law (Princípy európskeho práva poisťnej zmluvy) (2009)
PETL	Principles of European Tort Law (Princípy európskeho deliktuálneho práva) (2005)
PICC	UNIDROIT Principles of International Commercial Contrats (Zásady medzinárodných obchodných zmlúv) (2010)
PCC	Portugalský občiansky zákonník (Código Civil) 1867 (1966)
PTK	Občiansky zákonník Maďarskej republiky (Polgári Törvénykönyv) (2013)
QOZ	Občiansky zákonník štátu Quebec (Code civil de Québec) (1991)
ROZ	Rumunský občiansky zákonník (Codul civil) (2009)

- Rím I Nariadenie EP a Rady č. 593/2008 o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky (Rím I)
- Rím II Nariadenie EP a Rady č. 864/2007 o rozhodnom práve pre mimozmluvné záväzky (Rím II)
- SOZ Obligačný zákon Slovenskej republiky (Obligacijski zakonik) (2007)
- Tripartitum Opus Tripartitum (1514) (Tripartitum opus iuris consuetudinarii inclyti Regni Hungariae partiumque adnexarum platný na Slovensku do r. 1950)
- ZGB Švajčiarsky občiansky zákonník (Schweizerisches Zivilgesetzbuch) (1907)
- ZMO zákon č. 101/1963 Zb. o právnych vzťahoch v medzinárodnom obchodnom styku (Zákonník medzinárodného obchodu)

V. Skratky súčasných právnych predpisov

- AZ zákon č. 618/2003 Z. z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom (autorský zákon)
- EP Exekučný poriadok, zákon č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti v znení neskorších predpisov
- NP Notársky poriadok, zákon č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti v znení neskorších predpisov
- OZ Občiansky zákonník, zákon č. 40/1964 Zb. v znení neskorších predpisov
- OBZ Obchodný zákonník, zákon č. 513/1991 Zb. v znení neskorších predpisov
- OSP Občiansky súdny poriadok, zákon č. 99/1963 Zb. v znení neskorších predpisov
- PZP zákon č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla v znení neskorších predpisov
- SP Správny poriadok, zákon č. 71/1967 Zb. v znení neskorších predpisov
- SPI zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií)
- SZ zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov
- TP Trestný poriadok, zákon č. 301/2005 Z. z.
- TZ Trestný zákon, zákon č. 300/2005 Z. z.
- VOZ nariadenie vlády SR č. 87/1995 Z. z., ktorým sa vykonávajú niektoré ustanovenia Občianskeho zákonníka
- ZA zákon č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov
- ZBS zákon č. 437/2004 Z. z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia
- ZCP zákon č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách v znení neskorších predpisov
- ZDD zákon č. 527/2002 Z. z. o dobrovoľných dražbách v znení neskorších predpisov
- ZKN zákon č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam v znení neskorších predpisov
- ZKR zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- ZMP zákon č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom v znení neskorších predpisov
- ZNA zákon č. 34/2002 Z. z. o nadáciách v znení neskorších predpisov
- ZNP zákon č. 116/1990 Zb. o nájme a podnájme nebytových priestorov v znení neskorších predpisov
- ZOB zákon č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- ZOP zákon o pôde, zákon č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov

ZOR	zákon č. 530/2003 Z. z. o obchodnom registri a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
ZOS	zákon č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa v znení neskorších predpisov
ZOZ	zákon č. 281/2001 Z. z. o zájazdoch, podmienkach podnikania cestovných kancelárií a cestovných agentúr a o zmene a doplnení Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov
ZP	Zákonník práce, zákon č. 311/2001 Z. z. v znení neskorších predpisov
ZPO	zákon č. 8/2008 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov
ZR	Zákon o rodine č. 36/2005 Z. z.
ZSP	zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov
ZSÚ	zákon č. 129/2010 Z. z. o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov
ZVB	zákon č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov v znení neskorších predpisov
ZVM	zákon č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škody spôsobené pri výkone verejnej moci
ZŽP	živnostenský zákon, zákon č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní v znení neskorších predpisov

OBSAH

OBČIANSKY ZÁKONNÍK

Veľký komentár

1. zväzok
(§ 1 až § 122)

Úvodný výklad		1
PRVÁ ČASŤ	VŠEOBECNÉ USTANOVENIA	31
PRVÁ HLAVA	OBČIANSKOPRÁVNE VZŤAHY A ICH OCHRANA	31
§ 1	Účel a predmet úpravy	34
§ 2	Vznik občianskoprávných vzťahov	51
§ 3	Výkon práv a povinností	60
§ 4	Ochrana práva súdom	69
§ 5	Predbežná ochrana obcou	84
§ 6	Svojpomocná ochrana práv	86
DRUHÁ HLAVA	ÚČASTNÍCI OBČIANSKOPRÁVNÝCH VZŤAHOV	89
Prvý oddiel	Fyzické osoby	90
§ 7	Spôsobilosť na práva a povinnosti	90
§ 8	Spôsobilosť na právne úkony	99
§ 9	Spôsobilosť maloletých	101
§ 10	Zbavenie alebo obmedzenie spôsobilosti	105
Ochrana osobnosti		113
§ 11	Osobnostné práva	114
§ 12	Zákonné licencie	143
§ 13	Prostriedky ochrany osobnosti	150
§ 14	zrušený	
§ 15	Posmrtná ochrana osobnosti	173
§ 16	Zodpovednosť za škodu	175
§ 17	zrušený	
Druhý oddiel	Právnické osoby	181
§ 18	Pojem právnickej osoby	181
§ 19	Zriadenie právnickej osoby	188
§ 19a	Právna spôsobilosť právnickej osoby	192
§ 19b	Názov právnickej osoby	193
§ 19c	Sídlo právnickej osoby	201
§ 20	Konanie v mene právnickej osoby	202
§ 20a	Zrušenie a zánik právnickej osoby	216

§ 20b až § 20e zrušené	218
Záujmové združenia právnických osôb	221
§ 20f Účel záujmového združenia	221
§ 20g Zakladateľská zmluva	222
§ 20h Stanovy záujmového združenia	222
§ 20i Právna spôsobilosť záujmového združenia	223
§ 20j Zrušenie a zánik záujmového združenia	224
§ 21 Štát ako právnická osoba	224
TRETIA HLAVA ZASTÚPENIE	228
§ 22 Právne postavenie zástupcu	228
§ 23 Vznik zastúpenia	234
§ 24 Konanie zástupcu	238
§ 25 zrušený	
Zákonné zastúpenie	239
§ 26 Zákonný zástupca	239
§ 27 Osobitné prípady zákonného zastúpenia	240
§ 28 Schválenie úkonu zákonného zástupcu	242
§ 29 Ustanovenie opatrovníka	244
§ 30 Kolízny opatrovník	246
Zastúpenie na základe plnomocenstva	248
§ 31 Udelenie plnomocenstva splnomocnencovi	248
§ 32 Konanie splnomocnenca	266
§ 33 Exces splnomocnenca	272
§ 33a Substitúcia	279
§ 33b Zánik plnomocenstva	282
ŠTVRTÁ HLAVA PRÁVNE ÚKONY	287
§ 34 Pojem právneho úkonu	287
§ 35 Prejav vôle a jeho výklad	305
§ 36 Podmienky	319
§ 37 Náležitosti právneho úkonu	328
§ 38 Neplatnosť pre nespôsobilosť na právne úkony	347
§ 39 Absolútna neplatnosť právneho úkonu	350
§ 39a Úžera	365
§ 40 Neplatnosť pre nedostatok formy	370
§ 40a Relatívna neplatnosť právneho úkonu	392
§ 41 Čiastočná neplatnosť právneho úkonu	403
§ 41a Konverzia a zastretý právny úkon	409
§ 42 Neplatnosť právneho úkonu a náhrada škody	413
Odporovateľné právne úkony	419
§ 42a Odporovateľnosť	419
§ 42b Právo odporovať právnym úkonom	440
Zmluvy	448
§ 43 Predchádzanie sporom zo zmlúv	448

Návrh na uzavretie zmluvy	472
§ 43a Zrušenie a odvolanie návrhu	472
§ 43b Zánik návrhu	481
Prijatie návrhu	485
§ 43c Okamih prijatia návrhu	485
§ 44 Okamih uzavretia zmluvy	491
§ 45 Dôjdenie prejavu vôle	495
§ 46 Písomná forma zmluvy	498
§ 47 Účinnosť zmluvy	506
§ 47a Účinnosť povinne zverejňovaných zmlúv	509
§ 48 Odstúpenie od zmluvy	514
§ 49 Odstúpenie od zmluvy pre tieseň	531
§ 49a Neplatnosť právneho úkonu pre omyl	535
§ 50 Zmluva v prospech tretieho	548
§ 50a Zmluva o budúcej zmluve	558
§ 50b Prípravná zmluva	572
§ 51 Nepomenovaná zmluva	574
PIATA HLAVA SPOTREBITEĽSKÉ ZMLUVY	581
§ 52 Pojem spotrebiteľskej zmluvy	585
§ 52a Súbeh spotrebiteľských zmlúv	593
§ 53 Neprijateľné zmluvné podmienky	595
§ 53a Zákaz používať zmluvné podmienky	621
§ 53b Sankcie pri finančných službách	624
§ 53c Písmo v spotrebiteľskej zmluve	625
§ 53d Neplatnosť zmluvnej podmienky	626
§ 54 Obsah a výklad zmluvných podmienok	627
§ 55 až § 60 zrušené	630
ŠIESTA A SIEDMA HLAVA	
§ 61 až § 99 zrušené	
ÔSMA HLAVA PREMLČANIE	632
§ 100 Pojem premlčania	632
Premlčacia doba	649
§ 101 Všeobecná premlčacia doba	649
§ 102 Začiatok plynutia premlčacej doby	655
§ 103 Premlčanie pri plnení v splátkach	657
§ 104 Premlčanie práva na poistné plnenie	658
§ 105 Premlčanie práva na vydanie dedičstva	659
§ 106 Premlčanie práva na náhradu škody	660
§ 107 Premlčanie práva z bezdôvodného obohatenia	671
§ 108 Premlčanie práva z prepravy	679
§ 109 Premlčanie práva z vecného bremena	679
§ 110 Premlčanie priznaného alebo uznaného práva	681
Plynutie premlčacej doby	686
§ 111 Zmena subjektu záväzkového vzťahu	686
§ 112 Spočívanie premlčacej doby	688

§ 113	Premlčanie práv zastúpených osôb	696
§ 114	Premlčanie práv pri zákonom zastúpení	698
DEVIATA HLAVA VYMEDZENIE NIEKTORÝCH POJMOV		699
Domácnosť		699
§ 115	Pojem domácnosti	699
Blízke osoby		702
§ 116	Pojem blízka osoba	702
§ 117	Stupeň príbuzenstva	706
Veci a práva		707
§ 118	Predmet občianskoprávných vzťahov	707
§ 119	Hnuteľné a nehnuteľné veci.	741
§ 120	Súčasť veci	760
§ 121	Príslušenstvo veci a práva	777
Počítanie času		789
§ 122	Začiatok a koniec lehôt.	789
Vecný register		803

OBČIANSKY ZÁKONNÍK

zákon č. 40/1964 Zb. zo dňa 26. februára 1964

v znení zákona č. 58/1969 Zb., zákona č. 131/1982 Zb., zákona č. 94/1988 Zb., zákona č. 188/1988 Zb., zákona č. 87/1990 Zb., zákona č. 105/1990 Zb., zákona č. 116/1990 Zb., zákona č. 87/1991 Zb., zákona č. 509/1991 Zb., zákona č. 264/1992 Zb., zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 278/1993 Z. z., zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 249/1994 Z. z., zákona č. 153/1997 Z. z., zákona č. 211/1997 Z. z., zákona č. 252/1999 Z. z., zákona č. 218/2000 Z. z., zákona č. 261/2001 Z. z., zákona č. 281/2001 Z. z., zákona č. 23/2002 Z. z., zákona č. 34/2002 Z. z., zákona č. 95/2002 Z. z., zákona č. 184/2002 Z. z., zákona č. 215/2002 Z. z., zákona č. 526/2002 Z. z., zákona č. 504/2003 Z. z., zákona č. 515/2003 Z. z., zákona č. 150/2004 Z. z., zákona č. 404/2004 Z. z., zákona č. 635/2004 Z. z., zákona č. 171/2005 Z. z., zákona č. 266/2005 Z. z., zákona č. 336/2005 Z. z., zákona č. 118/2006 Z. z., zákona č. 188/2006 Z. z., zákona č. 84/2007 Z. z., zákona č. 335/2007 Z. z., zákona č. 568/2007 Z. z., zákona č. 214/2008 Z. z., zákona č. 379/2008 Z. z., zákona č. 477/2008 Z. z., zákona č. 186/2009 Z. z., zákona č. 575/2009 Z. z., zákona č. 129/2010 Z. z., zákona č. 546/2010 Z. z., zákona č. 130/2011 Z. z., zákona č. 161/2011 Z. z., zákona č. 69/2012 Z. z., zákona č. 180/2013 Z. z., zákona č. 102/2014 Z. z. a zákona č. 106/2014 Z. z.

I. Občiansky zákonník ako základný kódex súkromného práva

Právo platné na území SR sa člení na právo verejné a právo súkromné. Toto delenie má svoj pôvod v rímskom práve (*Ulpianus: Publicus ius est quod ad statum rei Romanae spectat, privatum quod ad singulorum utilitatem, D. 1, 1, 1, 2*) a na Slovensku sa uplatňovalo pod vplyvom uhorského obyčajového práva do konca 40. rokov 20. storočia. Š. Werböczy vo svojom známom diele *Opus tripartitum* (1516), ktoré tvorilo základný prameň uhorského obyčajového práva, uvádza: „*Quoddam enim est jus publicum, quoddam vero privatum ...*“.

Socialistické právo, ktoré u nás platilo v r. 1948 až 1989, neuznávalo pod vplyvom marxistického učenia o štáte a práve tézu o členení práva na právo verejné a súkromné. Dokonca pojem „súkromné právo“, ktorý sa dovtedy používal ako synonymum pre civilné právo, vypadol celkom z nášho právnického slovníka. Diela nášho veľkého civilistu Š. Lubyho, ktoré sa týkali základov súkromného práva, upadli na dlhý čas do zabudnutia. Dielo skazy bolo dovŕšené „rozporciováním“ civilného práva na veľké množstvo nových právnych odvetví (hospodárske právo, rodinné právo, pozemkové právo atď.).

Po r. 1991 bola deklarovaná snaha o obnovenie právneho stavu platného pred r. 1948 bez toho, aby bol bezprávnym stav, ktorý na Slovensku platil viac ako 50 rokov, podrobený zásadnejšej kritike. Súkromnoprávne vzťahy a verejnoprávne vzťahy sa v súčasnosti veľmi zjednodušene rozlišujú predovšetkým podľa toho, či rozhodovanie o právnom spore podlieha súdnej jurisdikcii alebo nie. Tie, ktoré podliehajú jurisdikcii súdov, sa potom považujú za súkromnoprávne vzťahy.

V r. 1991 mal byť Občiansky zákonník ako základný kódex súkromného práva zásadným spôsobom reformovaný. Táto reforma bola len polovičná; neznamenala návrat k súkromnému právu platnému pred komunistickým prevratom. Zákonom č. 509/1991 Zb. sa zákonodarca vrátil iba k právneho stavu, ktorý tu platil po r. 1950. Tento návrat bol však iba čiastočný a mnohé právne inštitúty, ktoré poznal náš právny poriadok pred r. 1950, stále absentujú, resp. ich úprava je nedostatočná či deformovaná. Právnicki, ktorí študovali právo pred r. 1950, dnes už prakticky nežijú.

Ak sa vecné právo považuje za „srdce“ súkromného práva, práve jeho úprava nie je u nás vyhovujúca ako po systematickej, tak aj obsahovej stránke. Treba poukázať na to, že právna úprava vlastného práva je veľmi stručná, chýba úprava práva stavby a inštitút služobností a reálnych bremien je od r. 1982 zlúčený a obsahovo zúžený do veľmi stručnej úpravy vecných bremien. Chýba podrobnejšia úprava tzv. neobchodného záložného práva a najmä hypotekárneho záložného práva a pod.

Zatiaľ čo náš Občiansky zákonník venuje úprave vecných práv celkom cca 60 paragrafov, nemecký BGB ich má 7-krát viac. Pritom ide prakticky o rovnorodú právnu matériu.

V bývalom režime bolo podstatným spôsobom oklieštené aj obligačné právo. Deformácia už aj tak zúženého rozsahu zmluvného práva po r. 1950 bola dovedená do dôsledkov vydaním Občianskeho zákonníka č. 40/1964 Zb., ktorý zrušil dovtedajší systém záväzkového práva a nahradil zmluvný systém jednotlivými druhmi služieb, v ktorom zohrával štátny dodávateľ tovarov a služieb dominantné postavenie. Hoci v r. 1991 bol do platného Občianskeho zákonníka opätovne inkorporovaný systém zmlúv z Občianskeho zákonníka č. 141/1950 Zb., mnohé zmluvné typy existujú len na papieri (napr. zmluva o dôchodku). Dnešná generácia právnikov nepozná také klasické zmluvné typy, akými sú napr. zaopatrovacia zmluva (*contractus vitalitius*), nepravidelná úschova (*depositum irregulare*), výmenková zmluva (*reservatum rusticum*), výprosa (*precarium*), árendálna zmluva atď.

Deformácii sa nevyhlo ani dedičské právo, ktorého úprava z r. 1964 pretrvala do dnešných dní. Dedičské právo vychádzalo v bývalom režime z toho, že namiesto majetkového aspektu má preferovať rodinné väzby medzi porúčiteľom a jeho dedičmi, pričom jeho posledná vôľa sa pripúšťala iba v zúženom rozsahu. Z toho dôvodu naše dedičské právo neuznáva darovanie pre prípad smrti, dedičskú zmluvu medzi manželmi, voľné nakladanie s celým majetkom pre prípad smrti a tiež zakazuje viazať závet na akékoľvek podmienky tak, ako je to vo všetkých okolitých krajinách bežné a prípustné.

Namiesto snahy obnoviť demokratický právny poriadok, ktorý je dedičstvom rímskoprávnej kultúry, a do istej miery aj právnu kontinuitu a inštitúty, ktoré sa osvedčili v historickom vývoji a dokázali svoju nemennosť, sme často svedkami experimentov a snáh o implementáciu právnych inštitútov z právnych kultúr, ktoré sú nám cudzie. Takisto možno registrovať snahu o zmenu osvedčenej a konštantnej právnickej terminológie novými termínmi na „objednávku“ jazykovedcov. Opomína sa pritom skutočnosť, že právny jazyk je konzervatívny (takmer nemenný od čias rímskeho práva) a v právnom štáte nemá a nesmie podliehať „módny trendom“.

Napriek uvedenej kritike možno poukázať na to, že od začiatku 90. rokov minulého storočia badať na Slovensku snahu postupne rozvíjať súkromné právo. Táto snaha má však mnohé úskalia. Musí sa vyrovnávať značnou partikulárnosťou súkromného práva, ktorú sme zdedili z predchádzajúceho režimu. To prirodzene sťažuje práce aj na obnove tradičného súkromného práva a jeho rekonštrukcii.

Občiansky zákonník z r. 1964 aj napriek uvedenému predstavuje základný právny predpis súkromného práva. V tomto kódexe je zakotvená komplexná právna úprava, ktorá sa týka všetkých účastníkov právnych vzťahov, najmä pokiaľ ide o vlastníctvo, spôsob jeho nadobudnutia, ďalšie vecné práva, právne úkony a predpoklady ich platnosti, zmluvy a ďalšie majetkové vzťahy, bez ohľadu na to, či ide o fyzické osoby, právnické osoby alebo štát. Okrem toho Občiansky zákonník upravuje tiež typické občianskoprávne vzťahy, akými sú napr. dedenie, zodpovednosť za škodu, problematika bezdôvodného obohatenia a pod.

Hoci boli postupne prijaté ďalšie kódexy, ktoré podrobnejšie upravujú čiastkové odvetvia súkromného práva (Obchodný zákonník, Zákonník práce a Zákon o rodine), zostal Občiansky zákonník aj pre tieto odvetvia základným subsidiárnym predpisom, normy ktorého sa uplatnia v prípade absencie osobitnej úpravy. Niektoré všeobecné ustanovenia Občianskeho zákonníka (napr. pravidlá pre počítanie času) nachádzajú svoje miesto aj vo verejnom práve. Náprotivkom Občianskeho zákonníka v procesnom práve je Občiansky súdny poriadok.

II. Stručný prehľad dejín súkromného práva na Slovensku

Na Slovensku platilo až do r. 1950 obyčajové uhorské súkromné právo, ktoré sa prispôbovalo potrebám moderných výrobných vzťahov a podmienkam rozvoja priemyslu a obchodu prostredníctvom právotvornej súdnej praxe. Tento právny systém možno prirovnať – pokiaľ ide o formu – k právu, ktoré aj v súčasnosti platí v štátoch, ktoré sa vyhli kodifikáciám súkromného práva. Ide o štáty angloamerickej právnej kultúry, v ktorých je súkromné právo tvorené na základe súdnych precedensov (*case law*). Medzi tieto štáty patrí najmä USA (s výnimkou štátu Louisiana), Kanada (s výnimkou štátu Québec) a Veľká Británia. Uhorské súkromné právo však malo – na rozdiel od *common law* –

svoj pôvod v rímskom práve a obsahovalo rovnaké právne inštitúty ako nemecké, rakúske či francúzske právo.

Uhorské obyčajové právo sa ako nepísané právo zakladalo na právnych obyčajoch, ktoré boli obsiahnuté v súkromných zbierkach (*Tripartitum* od Š. Werböczyho, *Corpus Iuris Hungarici* od M. Szentiványiho). Tieto zbierky boli vedeckou, nie oficiálnou kodifikáciou. Nikdy neboli schválené zákonodarným orgánom, nemali teda povahu normatívneho právneho aktu, avšak stali sa súčasťou judikatúry ako jednej zo základných prameňov uhorského súkromného práva. Okrem toho tu platilo aj rakúske právo (napr. pozemnoknižný poriadok z r. 1855; rakúsky ABGB platil na území Slovenska od r. 1848 až do r. 1861, kedy po Judexkuriálnej konferencii začalo opäť platiť uhorské obyčajové právo), osobitné zákony (v oblasti rodinného práva a Obchodný zákonník, zák. čl. XXXVII/1875) a veľký vplyv mali názory právnej vedy. Doktrínálne názory boli na konci 19. storočia pod vplyvom nového občianskeho kódexu (BGB z r. 1896) značne ovplyvnené nemeckým súkromným právom.

Slovenskí právnici mohli pred r. 1950 vychádzať vo svojej praxi z uhorskej zbierky súdnych rozhodnutí (PHT) a československej zbierky súdnych rozhodnutí (Vážný), učebníc súkromného práva (napr. Zlinszky, Szladits, Raffay, Kolosváry) a doktrínálnych názorov právnej vedy. Po vzniku ČSR bolo právo platné na území SR ovplyvňované rakúskym súkromným právom. Prvou a základnou monografiou súkromného práva v slovenskom jazyku bolo dielo V. Fajnora a A. Záturckého *Nástin súkromného práva platného na Slovensku a Podkarpatskej Rusi* z r. 1924. Na to nadväzovali diela Š. Lubyho (*Slovenské všeobecné súkromné právo*, I. zv., Bratislava 1941 a *Základy všeobecného súkromného práva*, Bratislava 1944). Snahy o vytvorenie samostatného a moderného súkromného práva na Slovensku boli po r. 1948 na dlhú dobu zmarené.

Rozdelenie práva na verejné a súkromné právo bolo pod vplyvom marxistického učenia o štáte a práve na Slovensku zrušené vydaním Občianskeho zákonníka č. 141/1950 Zb. Tento zákon je v podstate čiastočne modifikovanou replikou rakúskeho Všeobecného občianskeho zákonníka (ABGB) z r. 1811 a platil na celom území vtedajšej ČSR. Občiansky zákonník z r. 1950, ktorý sa niekedy nenáležite nazýva „Stredný Občiansky zákonník“ (pre slovenských právnikov to bol totiž prvý civilný kódex, lebo rakúsky ABGB na území Slovenska neplatil, resp. platil v r. 1848 až 1861), bol ešte celkom kvalitný, komercializovaný, avšak už vychádzal z tzv. užšej koncepcie občianskeho práva. Hlavnými deformáciami tohto zákonníka bolo zúžené poňatie veci v právnom zmysle, rozlišovanie druhov vlastníctva a opustenie zásady *superficies solo cedit* (pozri výklad pri § 120 OZ). Celkové zjednodušenie právnej úpravy slúžilo politickým a hospodárskym pomerom, ktoré nastali na Slovensku po r. 1948.

Úpadok občianskeho práva dosiahol svoj vrchol prijatím nového Občianskeho zákonníka, ktorý bol publikovaný pod č. 40/1964 Zb. Tento kódex znamenal úplný odklon od rímskoprávnej terminológie a klasických súkromnoprávných kódexov, a to nielen systematikou, pojmovým aparátom, ale aj značne redukovaným obsahom (podľa príkazu vtedajších politických špičiek nesmel obsahovať viac ako 500 paragrafov).

Snahou tvorcov nového Občianskeho zákonníka bola úplná eliminácia vecných práv a ich nahradenie takými inštitútmi, ako sú „bezpodielové spoluvlastníctvo manželov“, „osobné užívanie“, „obmedzenie prevodu nehnuteľností“. Z Občianskeho zákonníka boli vypustené také klasické inštitúty, ako sú napr. relatívna neplatnosť právneho úkonu, držba, vydržanie, služobnosť, susedské práva, reálne bremená, záložné právo a pod. Záväzky boli premenované na „služby“ so značne deformovaným obsahom. Inštitút bezdôvodného obohatenia bol premenovaný na „neoprávnený majetkový prospech“. K takémuto zásadnému odklonu od princípov súkromného práva nedošlo v žiadnom inom štáte socialistického tábora (ani v bývalom Sovietskom zväze), kde predtým platil klasický systém súkromného práva (snáď len s výnimkou NDR). V tomto zdeformovanom právnom prostredí vyrástlo niekoľko generácií právnikov.

Vzhľadom na to, že Občiansky zákonník mal mať čisto spotrebiteľský charakter, museli sa ostatné právne vzťahy upraviť v samostatných kódexoch. Z toho dôvodu bol vydaný samostatný Hospodársky zákonník (č. 109/1964 Zb.) a Zákonník medzinárodného obchodu (č. 101/1963 Zb.).

Už začiatkom 70. rokov minulého storočia sa ukázalo, že koncepcia Občianskeho zákonníka z r. 1964 bola dlhodobo neudržateľná. Čoskoro boli prijaté jeho novely, z ktorých najdôležitejšia

bola prijatá zákonom č. 131/1982 Zb. Táto do občianskeho práva prinavrátila aspoň tie základné inštitúty súkromného práva, ktoré zrušil Občiansky zákonník z r. 1964 a o ktorých si tvorcovia Občianskeho zákonníka mysleli, že sú kapitalistickým prežitkom (vydržanie, vecné bremená, susedské práva).

Po zmene politických pomerov v r. 1989 sa otvorili možnosti pre radikálnejšiu zmenu zákona č. 40/1964 Zb. Tá bola vykonaná doteraz najrozsiahlejšou novelou Občianskeho zákonníka – zákonom č. 509/1991 Zb. Malo ísť o legislatívne provizórium, ktoré malo platiť niekoľko rokov. Preto sa na začiatku 90. rokov začali práce na novom Občianskom zákonníku, ktoré neboli dodnes zavŕšené prijatím nového zákona.

Novela Občianskeho zákonníka vykonaná zákonom č. 509/1991 Zb. nebola celkom dôsledná a znamenala vlastne čiastočný návrat ku koncepcii Občianskeho zákonníka z r. 1950 (obrazne možno teda povedať, že platný Občiansky zákonník je „krížencom“ občianskych kódexov z r. 1950 a 1964). I po veľkej novele Občianskeho zákonníka z r. 1991 zostalo súkromné právo roztrieštené v samostatných kódexoch.

V r. 1991 došlo k zrušeniu Hospodárskeho zákonníka a Zákonníka medzinárodného obchodu a ich nahradeniu novým Obchodným zákonníkom (zákon č. 513/1991 Zb.), ktorý sa týka len právnych vzťahov medzi podnikateľmi. Došlo k čiastočnému vzájomnému prepojeniu Občianskeho zákonníka s Obchodným zákonníkom. Napriek tomu sú niektoré rovnaké právne inštitúty v nich upravené často rozdielnym spôsobom, pričom tieto rozdiely nie sú zdôvodniteľné osobitosťami podnikateľských vzťahov (napr. rozdielnou úpravou dĺžky premlčacích dôb, odchylným režimom náhrady škody, rozdielnym spôsobom výpovede zmlúv atď.).

Občiansky zákonník zostal po novelizácii vykonanej v r. 1991 základom úpravy všetkých občianskoprávných predpisov a vzhľadom na jeho nové postavenie, význam a úlohy ako všeobecného právneho predpisu upravujúceho základné inštitúty súkromného práva základným právnym predpisom (kódexom) slovenského súkromného práva. Na rozdiel od veľkých európskych civilných kódexov (rakúsky ABGB, nemecký BGB, francúzsky Code civil) neobsahuje Občiansky zákonník okrem úpravy obchodných záväzkových vzťahov (Obchodný zákonník z r. 1991) ani úpravu rodinného práva (Zákon o rodine z r. 1963 a 2005), individuálneho pracovného práva (Zákonník práce z r. 1965 a 2001), spolčovacieho práva (zákon o združovaní občanov z r. 1990), nadačného práva (zákon o nadáciách z r. 2002) a ani úpravu zverenectiev (trustov), ktorých vznik dnešný právny poriadok neumožňuje.

Po vzniku SR 1. 1. 1993 bol Občiansky zákonník veľmi často novelizovaný. Príčinou niektorých novelizácií bol nepochybne vplyv smerníc EÚ (ES), obsah ktorých – pokiaľ sa týkal súkromného práva – musela SR prevziať do svojho právneho poriadku ešte pred vstupom do EÚ (1. 5. 2004). Niektoré transpozície boli však vykonané nedôsledne a museli sa zopakovať (to sa týka najmä spotrebiteľských zmlúv – § 52 a nasl. OZ). Ani súčasný stav nie je v tomto smere optimálny. Mnohé novelizácie boli vykonané nesystémovo, ba dokonca až účelovo. Právne prostredie, v ktorom je súdne dotváranie medzier v zákone nahrádzané kazuistickými zmenami zákonov, nepraje zásadnej rekodifikácii občianskeho práva.

Občiansky zákonník si aj napriek výrazným legislatívnym zmenám v r. 1991 zachoval charakter základného súkromnoprávneho kódexu. Vyplýva to z toho, že taký základný inštitút súkromného práva, akým je vlastnícke (vecné) právo, je rámcovo upravený len v Občianskom zákonníku (napr. Obchodný zákonník takúto úpravu nemá). To sa ďalej týka aj právnej úpravy subjektov súkromného práva, ich zastupovania, dedičského práva, práva zodpovednosti za škodu, bezdôvodného obohatenia a pod. Bez týchto inštitútov sa nemožno zaobiť ani pri aplikácii ďalších právnych noriem.

III. Systematika súkromného práva

Súkromné právo sa skladá z niekoľkých odvetví, ktoré možno rozdeliť do troch základných skupín:

- a) všeobecné súkromné právo (základným prameňom je Občiansky zákonník č. 40/1964 Zb. v znení neskorších predpisov),
- b) osobitné súkromné právo, ktoré platí pre osobitnú skupinu subjektov alebo pre osobitné právne vzťahy (patrí sem obchodné právo – základným prameňom je Obchodný zákonník č. 513/1991 Zb. v znení neskorších predpisov, pracovné právo – základným prameňom je Zákonník práce

- č. 311/2001 Z. z. v znení neskorších predpisov a rodinné právo – Zákon o rodine č. 36/2005 Z. z., právo duševného vlastníctva a zmenkové a šekové právo – zákon č. 191/1950 Zb.),
- c) medzinárodné právo súkromné (základným prameňom práva je zákon o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom č. 97/1963 Zb. v znení neskorších predpisov).

Všeobecnosť občianskeho práva sa vo vzťahu k ostatným odvetviám súkromného práva prejavuje v podpornej pôsobnosti Občianskeho zákonníka vo vzťahu k nim. Podporná pôsobnosť znamená, že všade tam, kde nie je osobitná úprava pre riešenie čiastkového právneho problému, sa použije podporne (subsidiárne) občianskoprávna úprava zakotvená v Občianskom zákonníku (pozri § 1 ods. 2 OBZ, § 110 ZR a § 1 ods. 4 ZP). Podporná pôsobnosť Občianskeho zákonníka sa týka aj osobitných občianskoprávných predpisov, ktoré neobsahujú odkaz na podporné použitie Občianskeho zákonníka (zákon č. 116/1990 Zb. o nájme a podnájme nebytových priestorov v znení neskorších predpisov, zákon č. 504/2003 Z. z. o nájme poľnohospodárskych pozemkov, poľnohospodárskeho podniku a lesných pozemkov).

Občianske právo, ktoré predstavuje všeobecnú časť súkromného práva, vychádza z pandektného členenia matérie súkromného práva (všeobecná časť, záväzkové právo, vecné práva, dedičské právo a rodinné právo), ktoré zaviedol nemecký pandektista A. Heise (Heise, A.: Grundriss eines Systems des gemeinen Civilrechts zum Behuf von Pandecten-Vorlesungen. 3. vyd. Heidelberg: Mohr und Winter, 1819). Tým bolo odmietnuté tripartitné rozdelenie súkromného práva na osobné práva (*personae*), vecné práva (*res*) a procesné právo (*actiones*), ktoré zaviedol rímsky právnik Gaius [„*Omne (autem) ius, quo utimur, vel ad personas pertinet vel ad res vel ad actiones*“; Gaius I, 8; Inst. I, 2, 12)]. Táto systematika ovplyvnila vnútorné členenie prvých civilných kódexov. Zatiaľ čo francúzsky Code civil (1804) v 3. knihe spojil zmluvy a vecné práva do spoločnej úpravy: „Des différentes manières dont on acquiert la propriété“, rakúsky ABGB (1811) upravuje pohľadávky ako osobné vecné práva (persönliche Sachenrechte), ktoré stoja oproti reálnym vecným právam (dinglichen Sachenrechten). Rakúsky ABGB sa okrem úvodných ustanovení člení na: osobné práva (vrátane rodinného práva), vecné práva (vecné práva v užšom slova zmysle, dedičské právo a osobné vecné práva, t. j. záväzky) a spoločné ustanovenia. Pravda, procesné právo už ani jeden z kódexov neprevzal do svojej úpravy.

Nemecký BGB pod vplyvom historickej školy zaviedol túto systemizáciu: všeobecná časť (osoby), záväzkové právo, vecné práva, rodinné právo a dedičské právo. Túto systematiku sleduje prevažná časť novších občianskych zákonníkov, iba s tým rozdielom, že niektoré majú všeobecnú časť (napr. český OZ z r. 2012, holandský BW z r. 1991, ruský GK z r. 1996, Code civil štátu Québec z r. 1991) a iné ju nemajú (napr. rumunský Codul civil z r. 2009 a maďarský PTK z r. 2011).

Vyššie uvedenému členeniu súkromného práva čiastočne zodpovedá aj systematika Občianskeho zákonníka z r. 1964. Súkromné právo sa obvykle člení na tieto časti:

- a) všeobecná časť,
- b) subjekty práva,
- c) vecné práva,
- d) dedičské právo a
- e) záväzkové právo.

Ad a) Vo všeobecnej časti sú zakotvené základné zásady zákona, resp. filozofické zásady, na ktorých spočíva celá súkromnoprávna úprava. Občiansky zákonník korešponduje týmto požiadavkám len v obmedzenej miere (pozri § 1 až § 6). Vo všeobecnej časti Občiansky zákonník ďalej upravuje právne skutočnosti, ktorými sú právne úkony, plynutie času a osobitne aj premlčanie a vymedzenie základných pojmov. Občiansky zákonník v tejto časti paradoxne upravuje aj vymedzenie subjektov (§ 7 až § 21), ich zastúpenie (§ 22 až § 33b) a časť záväzkového práva (pozri § 43 až § 51), čo by malo byť predmetom úpravy iných častí zákona.

Ad b) Občiansky zákonník vymedzuje subjekty občianskeho (súkromného) práva (fyzické osoby a právnické osoby) a právne formy ich zastúpenia vo svojej prvej (všeobecnej) časti, čo nie je v súlade so všeobecne uznávanou systematikou súkromného práva. Do tejto časti patrí podľa správnosti tiež právna úprava zastupovania (pozri § 22 až § 33b OZ), ochrana osobnosti (pozri § 11 až § 16 OZ) a rodinné právo, ktorého právna úprava je v SR včlenená do Zákona o rodine č. 36/2005 Z. z.

Ad c) Medzi vecné práva sa tradične zaraďuje najmä vlastnícke právo (pozri § 123 až § 151 OZ) a vecné práva k cudzím veciam, a to menovite záložné právo, vecné bremená a zádržné právo (pozri § 151a až § 151v OZ).

Ad d) Dedičské právo je komplexne upravené v siedmej časti Občianskeho zákonníka (§ 460 až § 487).

Ad e) Právna úprava záväzkového práva je v Občianskom zákonníku nesystematicky rozhádzaná, čo spôsobuje určité problémy pri jeho interpretácii. Zmluvné právo je upravené jednak vo všeobecnej (prvej) časti Občianskeho zákonníka (pozri § 43 až § 51) a v jeho ôsmej časti (pozri § 488 až § 683) a právna úprava mimozmluvnej zodpovednosti za škodu a za bezdôvodné obohatenie je zatknutá v šiestej časti zákonníka (§ 415 až § 459). Medzi všeobecné ustanovenia Občianskeho zákonníka o záväzkovom práve (§ 488 až § 587) sa mali zahrnúť aj ustanovenia, ktoré sa týkajú právnej úpravy zmlúv (pozri § 43 až § 51 OZ).

Rodinné právo historicky vzniklo v lone súkromného práva a v úzkej súvislosti s ním. Preto i prvé kodifikácie civilného práva zahrnuli do svojej úpravy materiú rodinného práva (porovnaj § 44 a nasl. ABGB, čl. 144 a nasl. CC). Túto koncepciu nasledujú aj ostatné civilné kódexy (porovnaj čl. 79 a nasl. CCI, čl. 42 a nasl. CoC, § 1297 a nasl. BGB, čl. 90 a nasl. ZGB, § 655 a nasl. COZ, § 4:1 a nasl. PTK, čl. 365 a nasl. QOZ). Iba tzv. socialistická právna veda mala s tým problém a rodinné právo kodifikovala samostatne. Rodinné právo síce netvorí u nás súčasť Občianskeho zákonníka, avšak Zákon o rodine (Zákon č. 36/2005 Z. z.) predstavuje prirodzenú súčasť nášho súkromného práva.

Obchodné právo tvorí novšiu súčasť súkromného práva. Jeho zárodoky vznikali až v 17. a 18. storočí najprv v dôsledku rozvoja obchodu a neskôr aj priemyslu. Ako prvú kodifikáciu obchodného práva možno hodnotiť Ordonnance du commerce (tzv. Code Savary) z r. 1673, ktorý sa stal predlohou pre samostatnú kodifikáciu obchodného práva na celom svete. Francúzsky Code civil sa už pripravoval paralelne s Code de commerce (1807). V nadväznosti na to bolo celé 19. storočie storočím kodifikácií obchodného práva (podľa nemeckého a rakúskeho HGB bol v Uhorsku prijatý aj Obchodný zákonník, zák. čl. XXXVII/1875). Po r. 1950 obchodné právo ako tzv. buržoázne právne odvetvie na Slovensku zaniklo a bolo vzkriesené až po r. 1989 vydaním Obchodného zákonníka (č. 513/1991 Zb.), ktorý upravuje z vyššie uvedených oblastí súkromného práva len právne postavenie obchodných spoločností a družstiev a záväzkové právo (všeobecnú časť záväzkového práva a jednotlivé typy obchodných zmlúv).

Civilné procesné právo nie je súčasťou súkromného práva. Považuje sa za prostriedok, na základe ktorého je súkromné právo vynútiteľné (ide o vzťah obsahu a formy). Treba však povedať, že v rímskom práve sa hmotné a procesné právo považovalo za súčasť jednotného súkromného práva. Subjektívne právo bolo totiž v rímskom práve spojené so žalobou (*actio*). Platila zásada, že tam, kde nebol prípustný *actio*, tam nebol ani nárok, ani žalobné právo. To sa zmenilo až pod vplyvom učenia H. Donellusa, ktorý odmietol názor, že *actio* treba stotožňovať s procesným právom (Stein, P.: Roman law in european history. Cambridge: University press, 1999, s. 81). Samostatné civilné procesné právo vznikalo až v druhej polovici 19. storočia, teda oveľa neskôr ako prvé civilné kódexy (na území Slovenska bol prvý procesný poriadok prijatý ako zák. čl. LIV/1868 a neskôr podľa nemeckého vzoru bol prijatý nový procesný poriadok ako zák. čl. I/1911). K definitívnej emancipácii súkromného a prosného práva došlo až pod vplyvom diela B. Windscheida „Die actio des römischen Civilrechts vom Standpunkte des heutigen Rechts“ (Düsseldorf 1856). Windscheid geniálne urobil deliacu čiaru medzi občianskoprávnym nárokom a žalobou. Civilný proces považuje súčasná doktrína už za súčasť verejného, teda nie súkromného práva.

IV. Pramene občianskeho práva

Prameňmi slovenského občianskeho práva ako práva písaného (*lex scripta*) sú právne normy, ktoré sú vyjadrené vo forme právnych predpisov. Takýmto právnym predpisom je aj Občiansky zákonník.

Právne normy majú rôznu právnu silu. Najvyššiu úroveň predstavujú zákony, a to ústavné zákony (pozri napr. ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava SR v znení neskorších predpisov), medzinárodné zmluvy, ktoré majú prednosť pred zákonom (pozri čl. 7 Ústavy SR) a jednoduché zákony (základným prameňom občianskeho práva je Občiansky zákonník – zákon č. 40/1964 Zb. v znení

neskorších predpisov). Na úroveň jednoduchých zákonov možno zaradiť i medzinárodnú zmluvu so silou zákona.

Na základe zákona a v jeho medziach možno vydávať *odvodené právne predpisy*, ktoré sa nazývajú podzákonné alebo vykonávacie predpisy. Patrí k nim nariadenie vlády (napr. nariadenie vlády SR č. 87/1995 Z. z., ktorým sa vykonávajú niektoré ustanovenia Občianskeho zákonníka) a právne predpisy vydávané ministerstvami, inými úradmi a orgánmi miestnej samosprávy (obce, mesta) alebo samosprávnym krajom, ak sú na to splnomocnené zákonom (vyhláška, opatrenie, výnos, všeobecne záväzné nariadenie). Všeobecne záväzný charakter však nemajú interné predpisy (metodické pokyny, návody) ministerstiev a iných inštitúcií.

III. Podľa ustálenej právnej teórie a praxe sa metodické opatrenia a návody zaraďujú do kategórie vnútorných predpisov slúžiacich na konkretizáciu alebo výklad všeobecne záväzných predpisov vyššej právnej sily, t. j. najmä zákonov a vyhlášok, pri splnení požiadavky, že nevybočujú z medzi daných týmito všeobecne záväznými predpismi, t. j. že nemôžu byť v rozpore s týmito predpismi. Vzhľadom na to, že tieto predpisy vydáva orgán odvodzujúci túto právomoc zo svojho nadriadeného postavenia voči ostatným orgánom v rámci svojho rezortu, majú tieto predpisy charakter doplňujúcich interných predpisov bez všeobecne záväzného charakteru (*Ro NS ČR z 25. 9. 2007, sp. zn. 30 Cdo 3255/2006*).

Prameňom občianskeho práva nie sú smernice, inštrukcie a pokyny nadriadených orgánov adresované podriadeným orgánom, a to ani keď obsahujú výklad právnych predpisov a upravujú podrobnejšie ich používanie; ich záväznosť je obmedzená na podriadené orgány a nemajú všeobecnú záväznosť, ktorá je charakteristická pre právne predpisy.

Prameňom práva nie sú v SR ani tzv. právne obyčaje. To však nemožno povedať o zvyklostiach, ktoré sú dokonca v obchodnom práve priamym prameňom práva, pretože na ich použitie Obchodný zákonník výslovne odkazuje (§ 1 ods. 2 OBZ). V oblasti občianskeho práva možno zvyklostiam priradiť právnu záväznosť tiež vtedy, ak na ne v súvislosti s konkrétnym právnym vzťahom odkazuje zákon (porovnaj § 748 OZ). Osobitný význam majú *miestne zvyklosti*, ktoré sú v súkromnom práve dôležité napr. pre stanovenie režimu na hraniciach dvoch susediacich pozemkov. Podľa § 141 Občianskeho zákonníka č. 141/1950 Zb. platilo, že o medziach, plotoch, múroch a podobných rozhradách sa predpokladá, že sú susedom spoločné rovnakým dielom, ak nie je zo zreteľných znakov alebo iných pomôcok alebo so zreteľom na miestne zvyklosti možné usúdiť inak. Aj dnes platí zásada, že ak je obsah alebo rozsah vecného bremena pochybný, rozhoduje miestna zvyklosť a ak jej niet, predpokladá sa, že obťažovaný je zaviazaný skôr na menej než na viac (pozri § 171 Občianskeho zákonníka č. 141/1950 Zb.).

So zvyklosťami súvisí aj obvyklosť správania subjektov súkromného práva, ktorá je mierkou pre hodnotenie správania sa subjektu v konkrétnej situácii. Občiansky zákonník na obvyklosť správania sa často odkazuje (pozri § 40 ods. 3, § 433 ods. 2, § 484, § 499, § 591, § 615, § 661 ods. 1, § 664, § 679 ods. 1, § 749 ods. 1). V niektorých ustanoveniach zase odkazuje Občiansky zákonník na obvyklosť výšky odplaty v konkrétnom záväzkovom právnom vzťahu (pozri § 618, § 671 ods. 1, § 729 ods. 2 a § 730 ods. 1 a § 779).

Prameňom práva nie je *technická norma* (pozri § 5 zákona č. 264/1999 Z. z. o technických požiadavkách na výrobky a o posudzovaní zhody a o zmene a doplnení niektorých zákonov). Technická norma (STN) obsahuje pravidlá, usmernenia, charakteristiky alebo výsledky činností, ktoré sú zamerané na dosiahnutie ich najvhodnejšieho usporiadania v danej oblasti a pri všeobecnom a opakovanom použití.

Právne normy súkromného práva sú obsiahnuté aj v *medzinárodných zmluvách* uzavretých SR, ku ktorým SR pristúpila, pokiaľ sa stali súčasťou slovenského práva (pozri napr. Dohovor o ochrane ľudských práv a slobôd). Podľa čl. 7 ods. 5 Ústavy SR medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, medzinárodné zmluvy, na ktorých vykonanie nie je potrebný zákon, a medzinárodné zmluvy, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, *majú prednosť pred zákonmi*, t. j. pred Občianskym zákonníkom.

Súčasťou nášho právneho poriadku sa po vstupe SR do EÚ (1. 5. 2004) stalo tzv. *európske právo* (pozri k tomu výklad pri § 1 OZ), ktoré sa v našom právnom poriadku uplatňuje buď priamo (Zmluva o založení ES, nariadenia, smernice, ktoré majú priamu pôsobnosť a rozhodnutia), alebo nepriamo prostredníctvom zákonov a iných opatrení, ktorými došlo k transponovaniu príslušných smerníc EÚ

do nášho právneho poriadku. Vychádza sa tu z čl. 7 ods. 2 Ústavy SR. Podľa neho môže SR medzinárodnou zmluvou, ktorá bola ratifikovaná a vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo na základe takej zmluvy preniesť výkon časti svojich práv na Európske spoločenstvá a Európsku úniu. Právne záväzné akty Európskych spoločenstiev a Európskej únie majú prednosť pred zákonmi Slovenskej republiky. Prevzatie právne záväzných aktov, ktoré vyžadujú implementáciu, sa vykoná zákonom alebo nariadením vlády.

Právo EÚ ako celok je slovenský súd povinný prednostne aplikovať pred akýmkoľvek ustanovením vnútroštátneho práva (pozri čl. 7 ods. 2 a 5 Ústavy SR, Ro ESD vo veci van Gend Loos, sp. zn. C-26/62, a Flaminio Costa, sp. zn. C-6/64). Bezprostredná aplikovateľnosť sa pritom týka len nariadenia (čl. 249 Zmluvy o ES). V prípade smerníc ide o vertikálny priamy účinok (zakladajú práva jednotlivcov voči štátu) (pozri Ro ESD vo veci Flaminio Costa, sp. zn. C-6/64, a Simmenthal II, sp. zn. 106/77).

III. Nariadenia EÚ, ktoré umožňujú fakultatívne prijatie implementačných opatrení, majú so zreteľom na čl. 249 Zmluvy o ES (čl. 288 Zmluvy o fungovaní EÚ) priamy účinok a sú teda priamo uplatniteľné pred orgánmi členského štátu. Preto ani prípadné pochybenie členského štátu pri implementácii požadovaného opatrenia v riadnej dobe nemôže obmedziť nastúpenie priameho účinku európskeho nariadenia a ohroziť tak základné pravidlo vyžadujúce jednotnú účinnosť európskeho nariadenia v celej EÚ (Ro NS ČR z 20. 8. 2012, sp. zn. 28 Cdo 2927/2010).

Prameňom práva nie je *dôvodová správa* k zákonu (ani k Občianskemu zákonníku); môže byť len dôležitou pomôckou pri autentickom výklade právnej normy (prostredníctvom dôvodovej správy možno zistiť úmysel zákonodarcu vydávajúceho príslušnú právnu normu).

III. Dôvodová správa nie je prameňom práva, preto nemôže byť predmetom konania Ústavného súdu SR podľa čl. 125 Ústavy SR (pozn. konanie o súlade zákonov s ústavou) (ZbUS 2/1998 – Na ÚS SR z 24. 2. 1998, sp. zn. PL. ÚS 17/1996).

Otázkou je, či je *poznámka pod čiarou* (*glossa marginalis*) prameňom práva. Poznámky pod čiarou či vysvetlivky sa nepovažujú za záväznú časť právnej normy. Predstavujú iba legislatívnu pomôcku, ktorá napomáha adresátovi pri lepšej orientácii pri práci s právnym predpisom.

III. Poznámky pod čiarou či vysvetlivky nie sú normatívnou, presnejšie záväznou súčasťou pravidla správania. Preto rovnako ako iné časti právneho predpisu, ktorých poslaním je zlepšiť prehľadnosť predpisu a orientáciu v právnom poriadku (nadpis právneho predpisu, označenie častí, hláv, dielov, oddielov, paragrafov), sú iba legislatívnu pomôckou, ktorá nemôže byť záväzným pravidlom pre výklad právnych predpisov a stanovenie pravidiel správania. Pokiaľ právny predpis nehodlá priamo stanoviť také pravidlo, musí odkázať na iný predpis alebo inú formu vyjadrenia pravidiel správania (obyčaj, zmluva, morálne pravidlá, cudzí právny predpis atď.) (Na ÚS ČR z 30. 11. 1999, sp. zn. II. ÚS 485/1998).

Prameňom občianskeho práva nie sú ani súdne rozhodnutia (judikatúra), a to ani rozhodnutia Najvyššieho súdu SR, ani Ústavného súdu SR. Rovnako nie je prameňom občianskeho práva ani vedecká právnická literatúra. *Judikatúra a doktrínálne názory právnej vedy pôsobia však na rozhodovanie súdov presvedčivosťou svojej argumentácie a sú dôležitou pomôckou pre výklad zákonov a iných právnych predpisov.*

Pokiaľ ide o záväznosť judikatúry (predovšetkým rozhodnutia Najvyššieho súdu SR) pre podriadené súdy, v rozhodovacej praxi slovenských súdov badať značne rezervovaný postoj k judikatúre. Len zriedkakedy možno nájsť v rozhodnutí všeobecného súdu odvolávku na súdny judikát, ktorý už riešil skutkovo a právne rovnaký prípad, o akom sa v danom prípade rozhoduje, nehovoriac o ustálenej judikatúre, ktorá je obsiahnutá v zbierkach súdnych rozhodnutí. V praxi sa dokonca vyskytujú situácie, keď jeden senát Najvyššieho súdu SR nerešpektoval rozhodnutie iného senátu toho istého súdu v tej istej veci. Najvyšší súd SR vo svojej rozhodovacej praxi zdôrazňuje, že súd pri svojom rozhodovaní prihliada, prípadne aj aplikuje súdny judikát či stanovisko len vtedy, ak dôjde k záveru, že sú v súlade so zákonom, avšak preň nie sú záväzné (pozri Ro NS SR, sp. zn. M Cdo 31/2001).

K uvedenému treba poznamenať, že nerešpektovanie konštantnej judikatúry a nerešpektovanie predchádzajúcich vlastných rozhodnutí najvyššou súdnou inštanciou môže byť porušením práva účastníka súdneho konania na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru, ako to konštatoval i ESLP. ESLP hodnotí rozpornosť judikatúry najvyššieho súdu takto:

III. Rozdiely v súdnych rozhodnutiach sa prirodzene vyskytujú v každom súdnom systéme, ktorý je založený na existencii viacerých nižších súdov s územnou pôsobnosťou obmedzenou pre svoj región. Úlohou najvyššieho súdu je práve usmerňovať (regulovať) tieto protirečivé rozsudky (pozri Ro ESLP vo veci Zielinski, Pradal, Gonzales a ďalší v. Francúzsko, sťažnosť č. 24846/94 a 34165/96 až 34173/96, ods. 59, CEDH 1999-VII). Je potrebné skonštatovať, že v tomto prípade je zdrojom hlbokých a trvalých nekonzistencií označených navrhovateľom samotný najvyšší súd. Táto prax, ktorá sa vyvinula vo vnútri najvyššej súdnej autority v krajine, je sama osebe v rozpore s princípom právnej istoty, ktorý je zahrnutý v niekoľkých článkoch Dohovoru a tvorí jeden zo základných elementov právneho štátu (pozri *mutatis mutandis*,